

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระมหาจิณณวัตร สุจินฺโธ (กันยาประสิทธิ์)

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำหลักพุทธธรรม “สัพปาเย 7” มาเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี ซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) การพัฒนาเส้นทางคมนาคม 3) การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 6) การปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ 7) การประชาสัมพันธ์และพัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำสำคัญ : วัดจอมมณี, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, พระพุทธศาสนา, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Guidelines for the Development of Cultural Tourism According to Buddhism of Wat Chom Manee Ban Tadeemee, Chiang Khan District, Loei Province by the Local Administrative Organizations

Abstract

The article "Guidelines for the Development of Cultural Tourism According to Buddhism of Wat Chom Manee Ban Tadeemee, Chiang Khan District, Loei Province by the Local Administrative Organizations" aimed to study about guidelines for the development of cultural tourism according to Buddhism of Wat Chom Manee Ban Tadeemee, Chiang Khan District, Loei Province by the local administrative organizations. The study found that local government organizations can apply the "Sappaya 7 (7 Sustainable)" in Buddhist philosophy to enhance the tourism in order to promote cultural tourism. The consists of 1) developing cultural attractions. 2) development of transport routes. 3) creating local participation in cultural tourism development. 4) developing food quality and standards for cultural tourism. 5) developing food quality and standards for cultural tourism. 6) improve the landscape and manage tourism to suit the weather. 7) public relations and development of services to tourists. All this will be considered cultural tourism development in accordance with the Buddhism of the local administrative organization, which is suitable for local society and culture.

Keywords: Wat Chom Manee, Cultural Tourism, Buddhism, Local Administrative Organizations

บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม เทศกาลรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้น ทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรป อีกทั้งประเทศอื่นๆได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับ ประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปสำหรับประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558: 1-4)

ท่ามกลางการแข่งขันของตลาดท่องเที่ยวที่สูงขึ้นกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานานที่ผ่านมาต่างอิงกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตก ที่เป็นการพัฒนาในด้านวัตถุ โดยละเลยการควบคุมและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและชุมชนฐานราก (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554: 32) ดังนั้น รัฐบาลโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงจะเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะแสดงถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันโดยการนำทุนของประเทศทั้ง 6 ทุนมาใช้ตามสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และ 11 นั้น มิติทุนทางวัฒนธรรมอาจเป็นทุนสำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน เนื่องจากในประเทศไทยมีความหลากหลายทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ สังคมและชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้แต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป

จังหวัดเลยประกอบไปด้วย 14 อำเภอ และแยกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลยได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 72 แห่ง เทศบาลตำบล (ทต.) จำนวน 26 แห่ง เทศบาลเมือง (ทม.) จำนวน 2 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จำนวน 1 แห่ง รวม 101 แห่ง สืบเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และความหลากหลายของสภาพภูมิประเทศ ทำให้ท้องถิ่นจังหวัดเลยมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ละท้องถิ่นที่แยกย่อยตามเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีวัฒนธรรมและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นแตกต่างกันไป

บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งอยู่ภายใต้การรับผิดชอบดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลปากตม (อบต. ปากตม) ถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดเลย เพราะเป็นสถานที่ตั้งของ “สกายวอล์คเชียงคาน” (Skywalk Chiang Khan) แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมติดอันดับของจังหวัดเลย นอกจากนี้ ภายในวัดจอมมณีซึ่งเป็นวัดประจำชุมชนบ้านท่าดีหมียังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณที่มีความงดงามและศักดิ์สิทธิ์จำนวน 2 องค์ คือ พระเสีงและพระแยม ชาวบ้านท่าดีหมีและใกล้เคียงจะให้ความเคารพนับถือพระพุทธรูปทั้งสององค์นี้เป็นอย่าง

มาก มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น การสงฆ์ในวันสงกรานต์ ความเชื่อด้านคติชนวิทยา และเรื่องเล่าในลักษณะตำนาน เป็นต้น ดังนั้น พระเสีงและพระแยม วัดจอมมณี จึงถือว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของบ้านท่าดีหมี่

แม้ว่าในบ้านท่าดีหมี่จะมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังตัวอย่างที่ผู้เขียนยกมาข้างต้น แต่ในเชิงการบริหารจัดการหรือการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย (อบจ.เลย) และองค์การบริหารส่วนตำบลปากตม (อบต. ปากตม) ก็ยังไม่มีแนวทาง รูปแบบหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดจอมมณีหรือของบ้านท่าดีหมี่อย่างชัดเจน จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่เกิดความยั่งยืนและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น” เพื่อต้องการทราบและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีคิดหรือหลักพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการต่อยอดผลจากการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศ เป็นแนวทางในการประยุกต์กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดมาตรฐาน เพื่อยกระดับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นภาคส่วนสำคัญของสังคมชุมชนชนบท ที่จะสามารถดำรงตนเป็นผู้สนับสนุนทุนทางปัญญา และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาในมิติต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติด้านวัฒนธรรม เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน

ข้อมูลทั่วไปของบ้านท่าดีหมี่

ตามข้อมูลของการแบ่งเขตปกครองท้องที่กระทรวงมหาดไทย บ้านท่าดีหมี่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับฝั่งขวาแม่น้ำโขงซึ่งเป็นพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ทิศใต้ ติดกับพื้นที่หมู่บ้านนาจาน ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ทิศตะวันออก ติดกับพื้นที่หมู่บ้านคกิ้ว ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ทิศตะวันตก ติดกับฝั่งขวาแม่น้ำเหืองซึ่งเป็นพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

หากพิจารณาจากสภาพภูมิประเทศ ตำแหน่งที่ตั้งชุมชนบ้านท่าดีหมี่เป็นที่เนินที่อยู่ในที่ราบลุ่มหุบเขาริมฝั่งขวาของแม่น้ำเหือง มีภูเขาล้อมรอบทุกด้าน ยกเว้นทางทิศตะวันตกที่ติดกับแม่น้ำเหือง ดังนั้น พื้นที่ตั้งชุมชนจึงลาดเอียงไปทางทิศตะวันตก และที่สำคัญคือ ตำแหน่งที่ตั้งชุมชนบ้านปากเหืองยังอยู่ห่างจากบริเวณปากเหืองซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำเหืองไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองประมาณ 400 เมตร

แม่น้ำเหือง มีต้นกำเนิดบริเวณเทือกเขาในอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีความยาวประมาณ 130 กิโลเมตร ไหลอยู่ในเขตประเทศไทยยาวประมาณ 20 กิโลเมตร และเป็นเขตพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว อีกประมาณ 110 กิโลเมตร โดยไหลผ่านเขตอำเภอนาแห้ว ด้านซ้าย และทาลี่ จังหวัดเลย แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ชาวบ้านเรียกบริเวณนี้ว่า “ปากน้ำเหือง”

ชาวบ้านท่าดีหมีรุ่นแรกๆ ได้อพยพมาจากที่ราบบริเวณปากน้ำเหืองทางฝั่งประเทศลาว ในช่วงหลัง พ.ศ. 2436 โดยอพยพขึ้นมาตามลำแม่น้ำเหืองทางทิศใต้ แล้วมาตั้งบ้านเรือนอยู่ขึ้นบริเวณติดกับแม่น้ำเหือง ตั้งชื่อชุมชนใหม่ที่บ้านหาดคาง บ้านนาวัด และหมู่บ้านที่ตั้งบริเวณปากห้วยตมซึ่งไหลมาสบกับแม่น้ำเหืองตั้งชื่อว่า “บ้านปากตม” และเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ทางกระทรวงมหาดไทยจึงใช้เป็นชื่อตำบลในการแบ่งเขตการปกครองท้องที่ด้วย เรียกว่า “ตำบลปากตม” ต่อมาบริเวณบ้านปากตมได้เกิดน้ำท่วมหมู่บ้านบ่อยแทบทุกปี เพราะบริเวณปากห้วยตมเป็นพื้นที่ต่ำ และยังเกิดโรคระบาดตามมามาก ชาวบ้านปากตมส่วนหนึ่งต้องอพยพขึ้นไปตั้งบ้านเรือนทางใต้ ปัจจุบันเรียกชื่อว่า “บ้านนาจาน” และอีกส่วนหนึ่งก็ถอยร่นลงมาทางเหนือตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมแม่น้ำเหืองให้กับปากน้ำเหืองทางฝั่งขวาในปี พ.ศ. 2456 เนื่องจากชุมชนแห่งนี้มีทำน้ำเก่าแก่และสำคัญที่สุดของชุมชน ซึ่งเป็นจุดลงเรือและตักน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคของชาวบ้าน ตรงทางขึ้นท่าได้มีต้นดงหมีซึ่งเป็นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งขึ้นอยู่มาก ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณดังกล่าวว่า “ท่าดีหมี” ต่อมาจึงถูกนำมาใช้เป็นชื่อเรียกชุมชนที่อยู่ติดกับทำน้ำนี้ว่า “บ้านท่าดีหมี” โดยมีนายน้อย หนุราช เป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านท่าดีหมีคนแรก และในระหว่างดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน นายน้อยยังได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลปากตมด้วย (เจษฎาภรณ์ สอนเสียง, 2564)

ปัจจุบันชุมชนบ้านท่าดีหมียังเก็บรักษาพระเสี้ยวและพระแยม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญประจำวัดหลวงซึ่งเป็นวัดสำคัญของชุมชนโบราณที่ปากเหือง รวมทั้งหีบพระธรรม คัมภีร์ใบลานและโบราณวัตถุสำคัญต่าง ๆ ที่ย้ายมาจากวัดหลวง โดยมีนายเจษฎาภรณ์ สอนเสียง ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน นอกจากนี้ ที่ภูคกั๊วทางทิศเหนือของบ้านท่าดีหมียังเป็นสถานที่ตั้งของ “สากยวอลค์เชียงคาน” แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมติดอันดับของจังหวัดเลยอีกด้วย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดจอมมณี

วัดจอมมณี ซึ่งเป็นศาสนสถานประจำชุมชนบ้านท่าดีหมี เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของชุมชน วัดจอมมณีสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2454 โดยมีพระธุดงค์มาจากทางเหนือของประเทศไทย ชื่อว่า “อาชญาชาพล” (“อาชญาชา” น่าจะเป็นชื่อสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ในวัฒนธรรมล้านช้าง ส่วน “พล” เป็นชื่อของพระภิกษุรูปนั้น) มาแวะพักที่บ้านท่าดีหมี แล้วเห็นพระพุทธรูปโบราณประจำชุมชนจึงได้นำพาชาวบ้านก่อสร้างวัดขึ้น เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปดังกล่าวและเพื่อรำลึกถึงพญาลมณีนครผู้อัญเชิญพระพุทธรูปมา จึงได้ตั้งชื่อว่า “วัดลุมณีนคร” ต่อมาเพี้ยนมาเป็น “วัดจอมมณี” มาจนทุกวันนี้ (ไพศาล สอนเสียง, 2564)

ปัจจุบันวัดจอมมณีตั้งอยู่เลขที่ 39 บ้านท่าดีหมี หมู่ที่ 4 ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่กว้างประมาณ 4 ไร่ 5 ตารางวา (กรมการศาสนา, 2534: 13) ศาสนสถานสำคัญภายในวัด ได้แก่ ศาลาการเปรียญ หอพระเสี้ยวและหมู่กุฏิ

พระสงฆ์สามเณร ส่วนลำดับเจ้าอาวาสวัดจอมมณีจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เท่าที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นเจ้าอาวาสแบบไม่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองอย่างเป็นทางการ และเจ้าอาวาสช่วงหลังๆ มักจะครองวัดไม่นานก็ลาสิกขา เพราะเป็นพระสงฆ์ที่อุปสมบทในตอนอายุมากแล้ว หรือไม่ก็ย้ายไปจำพรรษาที่วัดอื่น ปัจจุบันมีพระอธิการแทน พรหมจาโร เป็นเจ้าอาวาส

ภาพที่ 1 วิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระเสีงและพระแยม ภายในวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธรูปพระเสีงและพระแยม

พระพุทธรูปพระเสีงและพระแยม ประดิษฐานอยู่ภายในวิหารวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ชาวบ้านท่าดีหมีและใกล้เคียงจะให้ความเคารพนับถือพระพุทธรูปทั้งสององค์นี้เป็นอย่างมาก มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น การสงกรานต์ ความเชื่อด้านคติชนวิทยา และเรื่องเล่าในลักษณะตำนาน เป็นต้น ดังนั้น พระเสีงและพระแยม วัดจอมมณี จึงถือว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของบ้านท่าดีหมี

ภาพที่ 2 พระพุทธรูปพระเสีง วัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี

พระพุทธรูปพระเสียง ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ 62 เซนติเมตร มีลักษณะทางพุทธศิลป์เป็นพระพุทธรูปสำริดประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย พระวรกายค่อนข้างอวบ พระพักตร์ในโครงรูปรีแต่อวบอ้วน พระโอษฐ์เป็นรูปคล้ายกระจับ พระหนุเป็นปม ชายสังฆาฏิเป็นแผ่นยาวปลายแผงถึงกลางพระองค์ พระรัศมีของเดิมสูญหาย พระชานูด้านซ้ายมีรอยคล้ายถูกไฟไหม้ ประทับนั่งเหนือฐานบนที่เป็นกลีบบัวและฐานล่างที่ราบติดพื้น ซึ่งเป็นลักษณะทางพุทธศิลป์ของพระพุทธรูปล้านช้างที่ได้รับอิทธิพลศิลปะล้านนา (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2561: 70-71) สันนิษฐานว่าพระพุทธรูปพระเสียงเป็นพระพุทธรูปล้านช้างที่ได้รับอิทธิพลศิลปะล้านนา สร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 20-21 ซึ่งสัมพันธ์กับกลุ่มพระพุทธรูปล้านช้างที่ได้รับอิทธิพลศิลปะล้านนาในเมืองหลวงพระบาง

ส่วนพระพุทธรูปพระแยม ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ 28 เซนติเมตร มีลักษณะทางพุทธศิลป์เป็นพระพุทธรูปสำริดประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย พระกรรณใหญ่ พระขนงโก่ง พระนาสิกใหญ่มาก มีสันพระนาสิกเป็นเส้นคม ปลายเล็กและโด่ง ริมพระโอษฐ์บนหนา มีเส้นขอบพระโอษฐ์ แยมพระโอษฐ์โดยปลายทั้ง 2 ข้างตวัดขึ้นหรือที่เรียกว่า “ยิ้มแบบล้านช้าง” เม็ดพระศกเล็กแบบหนามขนุน พระอุระแบน เห็นเม็ดพระถันที่มีฐานรองทั้ง 2 ข้าง สังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ปลายตัดตรง ยาวลงมาจรดพระนาภี ประทับนั่งบนฐานสูงแบบฐานบัวเข้าพรหม ปลายตวัดงอนขึ้นตามแบบนิยมของฐานพระพุทธรูปศิลปะล้านช้าง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2561: 74)

พระพุทธรูปพระเสียงและพระแยมเป็นพระพุทธรูปสำคัญที่ชาวบ้านทำดีหมีได้อัญเชิญออกมาแห่รอบหมู่บ้านในช่วงวันสงกรานต์ และใช้พระพักตร์ขององค์พระแยมหลังจากที่มีการสงน้ำและทำความสะอาดด้วยน้ำอบน้ำหอมเสี่ยงทายสภาพฟ้าฝนและความอุดมสมบูรณ์พูนสุขของชุมชนในปีนั้นด้วย หากปีใดในระหว่างที่แห่พระแยมรอบหมู่บ้านแล้วมองเห็นริมพระโอษฐ์ของพระแยมมีลักษณะคล้ายรอยยิ้มแบบเบิกบานใจ ปีนั้นก็จะมื่อน้ำทำอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจะมีความสุขกายสบายใจ แต่ถ้าปีใดมองเห็นริมพระโอษฐ์ของพระแยมมีลักษณะแข็งทื่อไม่เบิกบานใจ ปีนั้นก็จะมื่อน้ำทำจะไม่อุดมสมบูรณ์ อาจเกิดฝนแล้ง ชาวบ้านอาจจะได้รับความเดือดร้อน (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2561: 74)

ภาพที่ 3 พระพุทธรูปพระแยม วัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี

ภาพที่ 4 ชาวบ้านจำนวนมากมาร่วมสรงน้ำพระเสีงและพระแย้มในช่วงเทศกาลสงกรานต์

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอลำดวน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนได้นำหลักธรรม “สัปปายะ 7” มาประยุกต์ใช้ในการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอลำดวน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2545: 286) ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดเลย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอลำดวน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ทำการศึกษาภายใต้หลักธรรม “สัปปายะ 7” ทำให้ได้แนวทางที่ประกอบด้วย 1) แนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) แนวทางการพัฒนาเส้นทางคมนาคม 3) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4) แนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) แนวทางการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 6) แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ 7) แนวทางการประชาสัมพันธ์และพัฒนาระบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (อวาสสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันจักทำให้เกิดความดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นต้องดำเนินการจัดทำแผนการปรับปรุงสถานที่ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว โดยดำเนินการผู้รับการอบรมนำความรู้และหลักการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาปรับใช้ในการบริหารงานอย่างเต็มที่ ผลที่จะเกิดขึ้นนอกจากจะเป็นการอำนวยความสะดวกและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวแล้ว องค์กรยังมีโอกาสได้รับรางวัลด้านการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย

2. แนวทางการพัฒนาเส้นทางคมนาคม (โคจรสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับปรุงและพัฒนาถนนและเส้นทางคมนาคมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างสะดวก ดำเนินการปรับปรุงถนนภายในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและเกิดความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในหลักการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาเส้นทางคมนาคม เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาเส้นทางคมนาคมในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ภัสสสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการนำหลักการมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน

4. แนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (บุคลลสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดการนำหลักการบริการมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรสามารถทำหน้าที่บริการและสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเข้าใจ และให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นที่น่าประทับใจ

5. แนวทางการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (โภชนสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและส่งเสริมในการให้บริการด้านอาหาร เครื่องดื่มและสินค้าที่ระลึก เพื่อให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีคุณภาพตามหลักโภชนาการ และเป็นที่น่าประทับใจ นอกจากนี้ ยังจะนำไปสู่การรับรองคุณภาพและมาตรฐานของผู้ประกอบการในชุมชนจากหน่วยงานราชการด้วย

6. แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ (อุตสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างกิจกรรมและปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นซึ่งเหมาะสมต่อสภาพดินฟ้าอากาศ เพื่อสร้างบรรยากาศด้านสถานที่ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเกิดการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับฤดูกาล

7. แนวทางการประชาสัมพันธ์และพัฒนารูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว (อิริยาบถสัปปายะ) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาสัมพันธ์และหลักการบริการเพื่อให้บุคลากร ผู้ประกอบการและประชาชน มีความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติหน้าที่ในงานการประชาสัมพันธ์และบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการนำ

หลักการประชาสัมพันธ์และหลักการบริการมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่น และสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากร ผู้ประกอบการและประชาชน ในการประชาสัมพันธ์และให้บริการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน

การอภิปรายผลการศึกษานโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในประเด็นการนำหลักธรรม “สัปปายะ 7” มาใช้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพระพุทธศาสนาในทัศนะของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ซึ่งกล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัยได้แก่ 1) ต้องเป็นการพัฒนาคนเป็นแกนกลางของการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 2) ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมต้องได้รับการพิทักษ์รักษาบำรุง ช่วยสภาพธรรมชาติและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2552: 225-252) เนื่องจากว่าในการเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการพัฒนาที่เน้นทั้งบุคลากร ผู้ประกอบการและประชาชน ควบคู่กับการพัฒนาสถานที่และภูมิทัศน์โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน

การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีระวัฒน์ แสนคำ (2561) ที่พบว่าหลักธรรม “สัปปายะ 7” สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลยได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของพระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากร) และคณะ (2559: 7-24) ที่พบว่ายุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิต วิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจจะทำให้เกิดแรงดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลการศึกษาของชุมพล รอดแจ่ม (2556) ที่ระบุว่าพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาทางกายภาพ ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เส้นทางเดินทาง และสาธารณูปโภคต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวให้พร้อมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ.2558-2560 โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในระยะ 3 ปีถัดจากนี้ไป (พ.ศ.2561-2564) ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งพื้นที่จังหวัดเลยก็เป็นพื้นที่พิเศษทางด้านการท่องเที่ยวที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดให้เป็น 1 ใน “12 เมืองต้องห้าม...พลาด” โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่

พัฒนา พื้นฟูและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางวัฒนธรรมและที่มนุษย์สร้างขึ้น ยกย่องขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว คงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนของแต่ละพื้นที่ รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยว (Cluster) และพื้นที่จังหวัดเมืองรอง ส่งเสริมการสร้างสรรคสินค้าและบริการชุมชน OTOP ให้โดดเด่นและมีคุณค่าอีกด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558: 25)

บทสรุป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัดจอมณี บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ถือเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาพัฒนาเพื่อให้เกิดพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ซึ่งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัปปายะ 7 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ก็มีความสอดคล้องกับแนวคิดหรือหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับสากล อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ชุมชนที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีการวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน หมู่บ้าน และจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาระยะยาว จนมีการเปลี่ยนแปลงและก่อเกิดวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินงานของชุมชนที่อันดีงาม ในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาของวัดจอมณี บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งสามารถปรับประยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และออกแบบกิจกรรมมีลักษณะที่สอดคล้องกับภารกิจเดิมที่ทำเป็นประจำได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2534). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 11**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ชุมพล รอดแจ่ม. (2556). **เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี**. รายงานการวิจัย วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). **ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2561). **พระพุทธรูปสำคัญในจังหวัดเลย**. เลย์: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2561). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนาของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย**. คุชชินันท์ปริญาพุทธศาสตร์คุชชินันท์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2554). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม Dictionary of Buddhist**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2552). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอล คิมทอง.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ. (2559). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน**. มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กันยายน-ธันวาคม: 7-24.

